

Εννοείται ότι η απάντηση θα προκύψει από μια ανάλυση των δυναμικών στην Τουρκία και της ισορροπίας δυνάμεων στην περιοχή. Αλλά οι διάφοροι κριτές των καταστάσεων ποτέ δεν καταλήγουν σε ταυτόσημες θέσεις επειδή και οι προσωπικές καταβολές επηρεάζουν την κατάληξη της ανάλυσης. Η δήθεν αντικειμενική ανάλυση είναι μια ψευδαίσθηση και αυτό φαίνεται όταν λάβουμε υπόψη τις διαμετρικά αντίθετες θέσεις που προτάθηκαν στο παρελθόν σχετικά με το πώς θα πρέπει να αντιμετωπιστεί η Τουρκία.

Δύο παραδείγματα της διχογνωμίας: Η θέση «κανένας διάλογος με την Τουρκία σχετικά με τις απαιτήσεις της» η οποία επιχειρήθηκε να αλλάξει με το Νταβός το 1988 και μετά ξανά το 1992 δρομολόγησε μια αντιπαράθεση που συντηρείται μέχρι σήμερα: Αν θα πρέπει να γίνει διάλογος και το τι αυτός θα εμπεριέχει. Το Σχέδιο Ανάν είναι ένα δεύτερο παράδειγμα. Δεν υπήρξε μια και μοναδική εκτίμηση των σχετικών θέσεων και αυτό είναι επόμενο εφόσον οι καταστάσεις κρίνονται σύμφωνα με τα πιστεύω των αναλυτών (σχολές σκέψεις, ιδεολογίες, προκαταλήψεις και μύθους).

Για αυτούς τους λόγους μια σφαιρική ανάλυση θα πρέπει να επεκτείνεται και στους εκφραστές των όποιων προτάσεων επειδή είναι οι ανθρώπινες κρίσεις που τελικά κατευθύνουν τις πολιτικές αποφάσεις και καθορίζουν τις πολιτικές εξελίξεις. Το ίδιο ισχύει και στην άλλη πλευρά, στην Τουρκία. Είναι ο τρόπος σκέψης, τα αισθήματα, οι υποσυνείδητοι φόβοι και οι φοβίες των φορέων που παίρνουν τις πολιτικές αποφάσεις και αυτά θα καθορίσουν τις περεταίρω δράσεις.

Οι θέσεις των αντιπάλων κατά διαστήματα χαρακτηρίστηκαν πατριωτικές, εθνικές, ρεαλιστικές, συμφιλιοτικές, πρακτικές, πραγματιστικές από τους ίδιους, αλλά συντηρητικές, φοβικές, εθνικιστικές, συγκρουσιακές, , αφελείς, προδοτικές, κ.α. από τους αντιπάλους. Και σήμερα βλέπουμε αυτούς που υποστηρίζουν τους νέους εξοπλισμούς και άλλους που δεν τους επικροτούν και που προτείνουν μια πιο συμβιβαστική πολιτική. Ορισμένοι κατακρίνουν πρωτοβουλίες που θα ενοχλήσουν ή θα εξοργίσουν την άλλη πλευρά, την Τουρκία.

Το πρόβλημα είναι ότι αυτή η διαμάχη εδρεύει σε παλαιότερες αντιπαραθέσεις. Οι δύο αντίθετες θέσεις – ας παραδεχτούμε ότι βασικά είναι μόνο δύο οι βασικές θέσεις – είναι ξανά στο προσκήνιο, αλλά στο ενδιάμεσο διάστημα η Τουρκία έχει αλλάξει ποιοτικά. Ανεξάρτητα ποιες ήταν οι σωστές ή οι λανθασμένες επιλογές της ελληνικής πλευράς στο παρελθόν, σήμερα η Τουρκία πρέπει να κριθεί βάσει των νέων εξελίξεων και δυναμικών της.

Παραδοσιακά στην Τουρκία οι ακρότητες περιοριζόταν επειδή υπήρχε ένα είδος διάκρισης εξουσιών μεταξύ του (βαθέος) κράτους, δηλαδή του στρατού, του συνταγματικού δικαστηρίου και του διπλωματικού σώματος από την μία πλευρά, και από την άλλη, την εκλεγμένη κυβέρνηση. Υπήρχε πάντα μια ένταση σε αυτήν την σχέση, κάποτε «επενέβαινε» το βαθύ κράτος και άλλοτε επιχειρήθηκαν βήματα που δεν ήταν αρεστά στο «κράτος», π.χ., προωθήθηκαν καλές σχέσεις με τη Δύση, όπως και ο εκδημοκρατισμός και εκσυγχρονισμός των θεσμών.

Αυτή η Τουρκία πλέον δεν υπάρχει. Υπάρχει ένας ηγέτης που είναι απόλυτα κυρίαρχος και οι αποφάσεις παίρνονται με γνώμονα τις δικές του ανάγκες. Είναι γνωστά τα προβλήματα στην Τουρκία. Το μέλλον όμως είναι δύσκολο να προβλεφτεί. Τα πιθανά σενάρια, από τα αισιόδοξα προς τα απαισιόδοξα είναι ως εξής: Ο Ερντογάν θα χάσει τις επόμενες εκλογές και οι επόμενοι θα είναι καλύτεροι. Θα προσπαθήσει να μη χάσει τις εκλογές ασκώντας «νομιμοποιημένη» βία ή νοθεία (π.χ., περιορίζοντας ή φυλακίζοντας τους αντιπάλους ή θέτοντας εκτός νόμου το κουρδικό κόμμα) αλλά δεν θα μπορέσει να αντιμετωπίσει τις αντιδράσεις και θα υποχωρήσει. Θα μείνει στην εξουσία νόμιμα κερδίζοντας τις εκλογές αφού θα έχει κάνει ορισμένες θεαματικές κινήσεις. Με τον κίνδυνο να χάσει την εξουσία και να αντιμετωπίσει την Δικαιοσύνη για τις αυθαιρεσίες των τελευταίων χρόνων να στραφεί σε έναν πιο στυγνό αυταρχισμό.

Διάφοροι Τούρκοι αναλυτές εντάσσουν και την Ελλάδα σε αυτά τα σενάρια. Το άρθρο 78 του Τουρκικού Συντάγματος δίνει την δυνατότητα στον Ερντογάν να αναβάλλει τις εκλογές «λόγω πολέμου» για ένα χρόνο. Αν η κατάσταση συνεχίζεται η αναβολή επαναλαμβάνεται. Αυτό το άρθρο παρέχει την ευκαιρία στον Ερντογάν να αναβάλει τις εκλογές μέχρι να εξασφαλίσει μια ευνοϊκότερη εκλογική συγκυρία.

Υπάρχουν Τούρκοι αναλυτές που βλέπουν την πιθανότητα ενός ελεγχόμενου μικρού επεισοδίου, - π.χ., την κατάληψη μιας «γκρίζας» βραχονησίδας - που θα λανσαριστεί ως «πολεμικό γεγονός» εξασφαλίζοντας την αναβολή των εκλογών ή/και την ενίσχυση της δημοτικότητας του τούρκου Προέδρου. Άλλοι βλέπουν ότι η περιοχή της έντασης πλέον μεταφέρεται προς Αρμενία-Αζερμπαϊτζάν μετά από την εγκατάσταση των Αμερικανικών βάσεων στην Ελλάδα και τις νέες στρατιωτικές συμμαχίες που εξασφάλισε η Ελλάδα.

Με άλλα λόγια, η εξωτερική πολιτική της Τουρκίας, ειδικά τους τελευταίους μήνες έχει εργαλοποιηθεί από τον Ερντογάν με ένα και μοναδικό σκοπό: να μείνει στην εξουσία. Οι κινήσεις της Τουρκίας δεν θα γίνουν κατανοητές αν ακολουθηθεί η παραδοσιακή ανάλυση

που βασιζόταν στην ερμηνεία του «εθνικού συμφέροντος» της άλλης πλευράς. Η σωστή κίνηση είναι να προβλεφτούν τα κίνητρα του Ρ.Τ. Ερντογάν, του απόλυτου κυρίαρχου, που αντιμετωπίζει μια οικονομική κρίση και ένα θεσμικό κίνδυνο.

Τι θα ήθελε από την Ελλάδα; Δεν επιζητεί λύσεις στα μέτωπα που έχει ανοίξει – γιατί αλλιώς δεν θα διατηρούσε την ένταση - αλλά ένα σενάριο που θα ανεβάσει τη δημοτικότητά του. Αυτό δεν μπορεί να εμπεριέχει συμβιβασμούς, κάτι απαραίτητο για να λυθούν ορισμένα θέματα, επειδή οι πιθανές υποχωρήσεις από την μαξιμαλιστική του ρητορεία, σε αυτήν τουλάχιστον τη συγκυρία, δεν τον βοηθούν δημοσκοπικά. Μια επίδειξη δύναμης και μια υποχώρηση της Ελλάδας σε κάποιο θέμα θα τον βοηθούσε. Δεν αποκλείεται να επιζητήσει και κάποια βελτίωση των σχέσεων επειδή και ο ρόλος του «ειρηνοποιού» φέρνει ψήφους. Αλλά σε αυτήν την περίπτωση τα περιθώριά του χαράσσονται από τον εθνικιστή συνέταιρό του Μπαχτσελή.

Δεν υπάρχουν χειρισμοί απέναντι στον Ρ.Τ. Ερντογάν με εξασφαλισμένη την επιτυχία. Ο κατευνασμός δεν είναι πιθανός εφόσον αυτό που επιδιώκει δεν είναι κάτι το συγκεκριμένο αλλά η προβολή της εικόνας του. Η απεμπόληση από την ελληνική πλευρά κάποιων διαπραγματευτικών επιχειρημάτων της σε αυτήν την συγκυρία θα ήταν ένα δώρο χωρίς αντίκρισμα. Η στρατιωτική αποτρεπτική πολιτική είναι μεν δαπανηρή αλλά σχεδόν επιβεβλημένη. Η αναμονή για μια πιο ευνοϊκή συγκυρία προϋποθέτει λεπτούς χειρισμούς και διπλωματική εγρήγορση. Ο χρόνος θα δείξει αν θα προκύψουν σημάδια μιας συνεννόησης.

Το θετικότερο σενάριο, φέρνει και την ερώτηση «θα είναι καλύτερα με μια νέα κυβέρνηση στην Τουρκία, δηλαδή με την σημερινή αντιπολίτευση;» Θα είναι μάλλον καλύτερα επειδή θα υπάρξει μια προβλέψιμη ηγεσία, εθνικιστική και αυτή αλλά τουλάχιστον χωρίς φοβίες και εμμονές. Θα είναι μια επιστροφή στο 1990! Με κάποια αυτογνωσία και γνώση για το πώς είναι ο κόσμος γύρω της. Μια νέα κυβέρνηση στην Τουρκία θα είναι και ένα θετικό βήμα για τα ανθρώπινα δικαιώματα, γενικότερα.

*

Ηρακλής Μήλλας, 18.01.2022 – Για Τα Νέα